

بررسی رابطه استرس حسابرس، کیفیت حسابرسی و کیفیت اطلاعات در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۷/۱۶

کد مقاله: ۵۰۹۵۷

بهشته موذن^{۱*}، محمدرضا عبدلی^۲، محمدعلی قزل سوفلو^۳

چکیده

در این پژوهش به بررسی رابطه استرس حسابرس، کیفیت حسابرسی و کیفیت اطلاعات در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شد. به منظور سنجش استرس حسابرس از فشار کاری حسابسان و پیچیدگی کسب‌وکار شرکت مورد بررسی استفاده شده است. نمونه آماری این پژوهش شامل ۱۱۵ شرکت بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۹-۱۳۹۵ می‌باشد. به منظور تحلیل فرضیات از رگرسیون چند متغیره و روش اقتصادسنجی پانل دیتا استفاده شده است. یافته‌های پژوهشی حاکی از آن است که کیفیت حسابرسی موجب بهبود کیفیت اطلاعات مالی می‌گردد. همچنین یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد که اندازه حسابرس موجب تشدید و دوره تصدی حسابرس موجب کاهش استرس در حسابرس می‌شود. بررسی‌های بیشتر پژوهشی بیانگر آن است که استرس حسابرس رابطه منفی با کیفیت اطلاعات مالی دارد. به عبارتی دیگر وجود فشار روانی حسابرس موجب کاهش کیفیت اطلاعات مالی می‌گردد. این نتایج در حالی است که اندازه حسابرس و دوره تصدی حسابرس رابطه بین استرس حسابرس و کیفیت اطلاعات مالی شرکت را تعدیل می‌کند.

واژگان کلیدی: استرس حسابرس، کیفیت حسابرسی، کیفیت اطلاعات.

۱- کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی شمس گنبد، گنبد، ایران (نویسنده مسئول)

bmcom1365@gmail.com

۲- دانشیار، گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود، شاهرود، ایران

۳- مدرس و هیئت علمی گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی شمس گنبد، گنبد، ایران

۱- مقدمه

بر اساس تئوری نمایندگی، مدیران نمایندگان سهامداران شرکت بوده و بایستی در جهت منافع آن‌ها عمل نمایند اما گاهی اوقات مدیران در وضعیت‌هایی قرار می‌گیرند که تصمیم‌هایشان به نفع سهامداران شرکت نبوده و باعث مخدوش شدن گزارش‌های مالی می‌شوند در واقع مدیریت سود زمانی رخ می‌دهد که مدیران قضاوت خویش را در گزارش‌گری مالی و در نحوه ثبت و گزارش‌های مالی به صورتی وارد نمایند که تغییر در محتوای گزارش‌های مالی، برخی از سهامداران را نسبت به عملکرد اقتصادی شرکت همراه نماید. در حرفه حسابرسی مفهوم کنترل کیفیت در محیط کسب‌وکار در محدوده مشتری مداری معنا می‌یابد با این تفاوت اساسی که مفهوم مشتری در این حرفه گسترده‌تر از معنی معمول آن است و به کلیه افراد ذینفع و ذی‌علاقه اطلاق و تاکید می‌گردد لذا به عنوان یک اصل، حسابرسان نیازمند جلب اعتماد جامعه استفاده‌کنندگان هستند و باید در مقابل ایشان پاسخگو باشند. ساز و کار کنترل کیفیت نیز در پی آن است که این باور را در جامعه استفاده‌کنندگان ایجاد کند که کار در مجموعه حرفه به درستی انجام می‌شود و از کیفیت حسابرسی برخوردار است. هدف اصلی ما در این تحقیق بررسی این نکته است که چگونه کیفیت حسابرسی عدم کارایی سرمایه‌گذاری را که ناشی از تضاد نمایندگی بین مدیران و سهامداران است را تعدیل می‌کند به همین جهت در این تحقیق با اشاره به وجه تمایز بین مفهوم مربوط به کیفیت حسابرسی و کیفیت حسابرِس و با توجه به اینکه در بسیاری از تحقیق‌ها، هیچ تفاوتی بین این دو قائل نشده‌اند و اغلب آن‌ها را برابر یکدیگر به کار گرفته‌اند به بررسی اثر کیفیت حسابرسی مبتنی بر مفهوم کیفی بودن حسابرسی‌های صورت گرفته با عنوان بررسی اثر کیفیت حسابرسی بر ارتباط بین گردش وجوه نقد و مدیریت سود در شرکتها پرداخته شده است. به عبارت دیگر در این تحقیق سعی شده است به این سوال پاسخ داده شود که آیا بالا بودن کیفیت حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌تواند رابطه بین گردش وجوه نقد و مدیریت سود را ضعیف کند یا خیر؟ و همچنین، آیا بهبود در کیفیت حسابرسی می‌تواند اعتبار بخشی به صورت‌های مالی و بالتبع آن کارایی تصمیمات سرمایه‌گذاری را افزایش دهد؟ از آنجا که بحث قیمت‌گذاری سهام شرکت مطرح است، حسابرسی یکی از راه‌های مشخص کردن اعتبار اطلاعات صورتهای مالی است. با رشد رقابت در حرفه، موسسات حسابرسی ضرورت ارائه خدمات با کیفیت هرچه بهتر به بازار را بیشتر دریافتند و برای رقابت بر پایه‌ای به غیر از حق الزحمه، موسسات حسابرسی به دنبال متفاوت کردن خدماتشان هستند. همچنین از اهداف اساسی وضع استانداردهای حسابداری این است که استفاده‌کنندگان بتوانند با اتکا بر صورتهای مالی تصمیم‌های نسبتاً مربوط و صحیحی اتخاذ کنند، پس نیاز حرفه حسابداری به آن شیوه از گزارشگری می‌باشد که منافع تمام استفاده‌کنندگان به عبارتی دیگر تمامی ذینفعان به صورتی مطلوب رعایت شود. انتشار گزارش‌های مالی به‌منظور ادای وظیفه‌ی پاسخگویی مدیران در برابر استفاده‌کنندگان و ذینفعان شرکتی است. به همین دلیل، شفافیت در گزارش‌های مالی بر فرایند تصمیم‌گیری و کاهش مخاطرات مربوط تأثیرگذار است ولی با توجه به شکاف برخاسته از تضاد نمایندگی بین مدیریت و مالکیت از کجا می‌توان اطمینان یافت اطلاعات گزارش شده گویای واقعیت و پاسخگویی منصفانه‌ی مدیریت است از دید استفاده‌کنندگان، اطلاعاتی اعتماد پذیر است که یک سازمان مستقل بر فرایند گزارشگری آن نظارت کرده باشد پس نیاز حرفه حسابداری به آن شیوه از گزارشگری می‌باشد که منافع تمام استفاده‌کنندگان به صورتی مطلوب رعایت شود

۲- مروری بر مبانی نظری و پیشینه پژوهش

اولین بار، در دهه ۱۹۳۰ میلادی، واژه استرس توسط هانس سلیه، روانشناس معروف اتریشی مطرح گردید. به نظر وی هر محرکی که در انسان موجب تنش یا واکنش گردد استرس تلقی می‌شود. استرس در واقع نوعی نیاز جسمی یا ذهنی انسان است که موجب واکنش‌های خاصی در او شده و امکان مبارزه یا فرار از خطر را می‌دهد. مقادیر کم استرس در مواردی مثل ورزش و کار می‌تواند سبب بهبود عملکرد شود اما استرس بیش‌ازحد می‌تواند آسیب‌های فراوانی به فرد و سازمان وارد سازد. از این‌رو سازمان‌ها برای مقابله با اینگونه استرس تشویق شده‌اند.

استرس نقش نیز نوعی استرس است و به واکنش‌های مضر جسمی و روحی کارمند اطلاق می‌شود و در صورتی که الزامات شغلی و نیازهای کارمند با ظرفیت‌ها و منابع همخوانی نداشته باشد ظاهر می‌شود (خلیفه سلطانی و براری، ۱۳۹۴).

۲-۱- استرس

تحقیقگران با استفاده از نظریه نقش، مسائل مربوط به استرس نقش را شناسایی نموده و به چهار مؤلفه ابهام نقش، تضاد نقش، گرانباری نقش و کمباری نقش (نقش) برای استرس نقش دست یافته‌اند.

۲-۲- ابهام نقش

وضعیتی است که فرد برای انجام مطلوب شغل، برخی از اطلاعات لازم را در اختیار ندارد و نمی‌داند برای انجام شغلش چه انتظاری از او می‌رود. عدم اطمینان نسبت به چگونگی ارزشیابی، مسیر پیشرفت، حیطه مسئولیت و انتظارات دیگران از عملکرد فرد چهار مورد غالب ابهام نقش در موقعیت‌های کاری است.

از مزایای شرح شغل کارکنان آن است که ابهام نقش را کاهش می‌دهد، متأسفانه شرح شغل به‌ندرت تعریف کاملی از نقش کارکنان ارائه می‌دهد. مطالعه نورمن مایر نشان داد مدیر و کارمند از شرح نقش کارمند تنها ۳۵٪ برداشت یکسانی دارند یعنی برای کارمند ۶۵٪ ابهام نقش وجود دارد. این ابهام نقش زیاد در زیردستان است که بسیار برای کارکنان خطرناک است. از نظر کارکنان، فقدان وضوح نقش مدیر می‌تواند موجب عدم امنیت، خشم و بی‌اعتمادی در بین آن‌ها شود یک مدیر نقش‌های همانند مدیر اجرایی، برنامه ریز، خط مشی گذار، متخصص، کنترل کننده پاداش‌ها، تنبیه‌ها، میانجی مشاجرات، نماینده گروه، مشاور، دوست، سپر بلا، معلم را می‌تواند داشته باشد. اگر برای زیردستان روشن نباشد که مدیر در حال حاضر کدام نقش را ایفا می‌کند این مسئله باعث عدم امنیت و استرس در آن‌ها خواهد شد (خلیفه سلطانی و براری، ۱۳۹۴).

۳- پیشینه تحقیق

۳-۱- پیشینه داخلی تحقیق

خدادادی و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی به بررسی تأثیر کیفیت حساسی بر ارتباط بین جریان‌های نقد آزاد و کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. به همین منظور، داده‌های مربوط به شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران برای دوره زمانی ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۲ استخراج و از الگوی رگرسیونی داده‌های ترکیبی برای آزمون فرضیه‌ها استفاده شد. نتایج تحقیق نشان می‌دهند که بین کیفیت حساسی، جریان‌های نقد آزاد و کیفیت گزارشگری مالی رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد. همچنین، نتایج حاکی از این است که با افزایش اندازه مؤسسه حساسی، ارتباط بین جریان‌های نقد آزاد و کیفیت گزارشگری مالی منفی و معنی‌دارتر می‌شود. مدیران مایل به سرمایه‌گذاری جریان‌های نقد آزاد در پروژه‌های با منفعت شخصی هستند و از رویه‌های پیش‌بینی شده پیروی نکرده و حتی از خالص ارزش فعلی منفی پروژه چشم‌پوشی می‌کنند. برخی از فعالیت‌های سرمایه‌گذاری در مجموع ممکن است که بازدهی مثبت داشته باشند ولی این بازدهی کم‌تر از هزینه سرمایه است.

واعظ و عیدپوندی (۱۳۹۴) در تحقیقی به بررسی تأثیر ویژگی‌های هیات مدیره و کیفیت حساسی بر عملکرد شرکت در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بازار بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. از سه متغیر اندازه‌ی هیات مدیره، استقلال هیات مدیره و دوگانگی وظیفه‌ی مدیر عامل به عنوان ویژگی‌های هیات مدیره استفاده شده است. اندازه‌ی مؤسسه‌ی حساسی به عنوان کیفیت حساسی و بازده دارایی‌ها و نسبت Q توبین نیز به عنوان شاخص عملکرد شرکت به کار گرفته شده است. برای آزمون فرضیه‌های تحقیق، از رویکرد تحلیل داده‌های ترکیبی با به کارگیری نمونه‌ای شامل ۸۸ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۱ استفاده شده است. نتایج تحقیق در کل حاکی از تأیید فرضیه‌های اول، سوم و چهارم تحقیق، بوده است. به بیان دیگر بین استقلال هیات مدیره، اندازه‌ی هیات مدیره و کیفیت حساسی با شاخص عملکرد مالی (نسبت کیو توبین و بازده دارایی‌ها) رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود داشته است. اما، بین دوگانگی وظیفه‌ی مدیرعامل و عملکرد مالی ارتباط معناداری یافت نشد.

اثنی‌عشری و اسدی (۱۳۹۴) در تحقیقی به بررسی معیارهای سنجش کیفیت اطلاعات حسابداری و بازده اضافی مطلق پرداختند. بدین منظور، معیارهای سنجش کیفیت اطلاعات به پشتوانه ادبیات نظری و با استفاده از مدل‌های متداول اندازه‌گیری شد. در این راستا، اطلاعات ۶۷ شرکت (۱۱۳۹ شرکت - سال) پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۷۵ الی ۱۳۹۰ و با در نظر گرفتن برخی ویژگی‌ها، جمع‌آوری و مورد بررسی قرار گرفت. به‌منظور سنجش متغیرهای مستقل از روش‌های رگرسیون حداقل مربعات و همبستگی (سری‌زمانی و ترکیبی) و جهت آزمون فرضیه‌های تحقیق از روش پرتفوی هجینگ و آزمون مقایسه زوجی استفاده شد. نتایج نشان داد شاخص بازده اضافی مطلق توانایی ارزیابی معیارهای سنجش کیفیت اطلاعات از بعد دقت (پایداری، پیش‌بینی‌پذیری، هموارسازی، مربوطبودن، آگاهی‌دهندگی، بهنگام‌بودن، محافظه‌کاری و شفافیت) را داراست. بعلاوه، معیار آگاهی‌دهندگی، در مقایسه با سایر معیارهای سنجش مورد بررسی، توان بیشتری (مثبت و معنی‌دار)، در کسب بازده اضافی مطلق داشت. کنترل عوامل ناهنجاری بر رفتار متغیر وابسته و کنترل مدل تجاری، ریسک و محیط عملیاتی بر رفتار متغیرهای مستقل نیز بر نتایج تحقیق اثرگذار نبود.

عفری و جنت‌مکان (۱۳۹۵) در تحقیقی به بررسی تأثیر کیفیت حساسی بر کاهش دوره زمانی ارایه گزارش حساسی، ریسک سرمایه‌گذاری و عدم تقارن اطلاعاتی پرداختند. نمونه تحقیق شامل ۸۳ شرکت ۱۳۹۳ می‌باشد. شاخص‌های کیفیت حساسی مورد استفاده پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۴ در این تحقیق، دوره تصدی مؤسسه

حسابرسی و اندازه حسابرس است. جهت آزمون فرضیه های تحقیق از رگرسیون خطی Eviews بهره گرفته شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه های تحقیق نشان میدهد که دوره زمانی ارائه گزارش حسابرسی در شرکت‌هایی که دارای دوره تصدی بالای موسسه حسابرسی و موسسات حسابرسی بزرگ هستند کوتاه تر است. همچنین نتایج تحقیق نشان می‌دهد که متغیرهای اندازه موسسه حسابرسی تاثیر مثبت و معناداری و بر خلاف آن دوره تصدی موسسه حسابرسی تاثیر منفی و معناداری بر ریسک سرمایه گذاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دارند. همچنین در بین موارد کیفیت حسابرسی تنها دوره تصدی حسابرس می باشد که رابطه معکوس و معناداری با عدم تقارن اطلاعاتی دارد.

پایدارمنش و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیقی به بررسی اتکای سرمایه گذاران بر کیفیت حسابرسی مستقل، و تاثیرپذیری کیفیت گزارشگری مالی و افشای اطلاعات صورت های مالی پرداختند. این تحقیق در بازه زمانی سال های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۲ برای شرکت های فعال در بورس اوراق بهادار تهران انجام شده است. متغیر مستقل این تحقیق کیفیت حسابرسی مستقل است که با متغیرهای تخصص صنعت حسابرس، دوره تصدی حسابرس، کیفیت موسسه حسابرسی، قدمت و تجربه ی موسسه حسابرسی و حق الزحمه حسابرسی سنجیده می شود. متغیر وابسته این تحقیق نیز کیفیت افشای اطلاعات صورت های مالی است که با استفاده از امتیازات سالانه تعلق گرفته به شرکت ها محاسبه تجزیه و تحلیل شده اند با توجه به نتایج گرفته شده از تجزیه و R می شود. داده ها با استفاده از نرم افزار آماری تحلیل های آماری، برخلاف تصور جامعه، بین کیفیت حسابرسی مستقل و کیفیت افشای اطلاعات صورت های مالی رابطه معنی داری وجود ندارد.

شاپوری ارانی (۱۳۹۶) در تحقیقی به بررسی تاثیر استرس های شغلی حسابرسان بر کیفیت حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ با استفاده از روش داده های تابلویی پرداخت. با توجه به نتایج تحقیق که نشان می‌دهد اثر متغیر مستقل استرس کاری حسابرسان بر متغیر وابسته اقلام تعهدی شرکت‌های بورسی به عنوان شاخص کیفیت حسابرسی منفی و معنادار است و نشان می‌دهد که افزایش استرس کاری حسابرسان منجر به کاهش کیفیت کار آنها و در نتیجه کاهش کیفیت حسابرسی شرکت خواهد شد، به مدیران مالی و حسابرسی شرکت‌های نمونه آماری از بورس اوراق بهادار تهران توصیه می‌شود جهت افزایش کیفیت حسابرسی شرکت های خود، سیاست های مبتنی بر کاهش استرس کاری حسابرسان را در پیش بگیرند. به بیان دیگر جهت افزایش کیفیت حسابرسی و اعتماد سهامداران به صورت های مالی شرکت‌های نمونه آماری، ایجاد شرایط بعینه و بدون استرس کاری برای حسابرسان در الویت کار قرار گیرد. از طرف دیگر تغییرات سریع حسابرس می تواند کیفیت حسابرسی را کاهش دهد و این اقدام پیشنهاد نمی‌شود. همچنین افزایش دوره طولانی حسابرس نیز هزینه های نمایندگی را افزایش دهد و توصیه نمی‌شود، لذا مدیریت دوره تصدی حسابرسی توصیه می‌شود.

فرجی و داودی (۱۳۹۶) در تحقیقی به بررسی رابطه بین کیفیت گزارش گری مالی در شرکت ها و تحریفات مالی، مالیاتی و قانونی مطالعات اقتصاد پرداختند. جامعه آماری این تحقیق ۱۳۰ شرکت از بورس اوراق بهادار تهران و دوره تحقیق از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ می‌باشد. برای انجام این تحقیق از روش‌های علی-مقایسه‌ای و همبستگی استفاده شده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها از آزمون تفاوت میانگین‌ها، آزمون t با دونمونه مستقل و رگرسیون ساده و چندگانه استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد تمامی متغیرها به غیر از تحریفات مالی و سایر تحریفات تاثیر منفی بر کیفیت گزارش گری مالی دارند به عبارت دیگر همبستگی منفی یاهم دارند. نتایج آزمون ضرایب رگرسیونی متغیرهای مدل نشان می‌دهد متغیر تحریفات قانونی، مالی مالیاتی تاثیر منفی بر کیفیت گزارش گری مالی دارند یعنی با افزایش هر کدام از آن ها کیفیت گزارش گری کاهش پیدا می‌کند؛ اما با توجه به این که سطح معنی داری هیچ کدام از ضرایب آن ها معنی دار نشده است بنابراین تاثیر بسزایی (معنی داری) نمی‌تواند بر کیفیت گزارش گری داشته باشند. بررسی دیگر متغیر مدل نشان می‌دهد که ضریب رگرسیونی متغیر سایر تحریفات نیز در سطح خطای ۵ درصد معنی دار نیست ولی جهت آن با تحریفات بالا متفاوت است (مثبت است) بطوری که تاثیر مثبت بر کیفیت گزارش گری مالی دارد.

۳-۲- پیشینه خارجی تحقیق

چانگ و مانرو (۲۰۱۵) در تحقیقی به بررسی تاثیر پیامدهای فرسودگی شغلی بر تمایل به جابه‌جایی حسابداران جدیداً استخدام شده پرداختند. داده ها با استفاده از پرسش نامه تکمیل شده به وسیله ۳۶۸ حسابدار، که جدیداً در مؤسسات حسابداری استخدام شده بودند، جمع آوری شد. نتایج حاصل از بکارگیری روش معادلات ساختاری نشان داد که ابهام نقش، تعارض نقش و تنش های مربوط به شغل، عوامل ایجاد فرسودگی شغلی است. به این صورت که ابهام و تعارض نقش، سطوح درک شده کارکنان از تنش های مربوط به شغل را تحت تاثیر قرار می‌دهد و تنش های مربوط به شغل با فرسودگی شغلی رابطه دارد که این امر به نوبه خود، باعث کاهش سطح رضایت شغلی و تعهد سازمانی می‌شود. هم چنین، رضایت نداشتن کارکنان بیشتر می‌تواند ناشی از این باشد که آن ها به دنبال یک شغل جایگزین هستند.

حاجیها و زارعی (۲۰۱۵) در تحقیقی به بررسی تأثیر عوامل استرس‌زا بر رضایت شغلی و عملکرد شغلی در بین حسابداران بخش عمومی پرداختند. جامعه آماری تحقیق آن‌ها شامل کارکنان اداره کل امور مالیاتی استان سیستان و بلوچستان بود. نتایج تحقیق حاجیها و زارعی نشان داد که رابطه منفی و معناداری بین ابهام نقش، تعارض نقش و گران باری نقش با رضایت شغلی و عملکرد شغلی وجود دارد.

کیم و همکاران (۲۰۱۵) طی تحقیقی به بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی و ارزش بازار نگهداشت وجه نقد شرکت‌ها در بازار سرمایه آمریکا پرداختند. نمونه آماری این تحقیق شامل ۱۴۶۸۸ شرکت-سال مشاهده طی سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۱ بوده است. آن‌ها در این تحقیق برای اندازه‌گیری ارزش بازار وجه نقد نگهداری شده از مدل فالكندر و وانگ (۲۰۰۶) و از تخصص صنعت حسابرسی به عنوان سنج کیفیت حسابرسی استفاده نمودند. با بهره‌گیری از الگوی رگرسیونی چند متغیره، یافته‌های تحقیق نشان داد شرکت‌هایی که توسط حسابرسان متخصص صنعت حسابرسی شده‌اند، ارزش بازار وجه نقد بیشتری دارند.

لیف و متیوس (۲۰۱۵) تحقیقی تحت عنوان "بررسی اثر تجربه حسابرسی بر روی کیفیت حسابرسی و هزینه‌های حسابرسی" را در ۱۹۱۷ شرکت بورس چین انجام دادند، داده‌های آماری آن‌ها بین سال‌های ۲۰۰۷ الی ۲۰۱۰ جمع‌آوری شده است و به وسیله تخمین مدل رگرسیون، نشان دادند که، تجربه حسابرسی با هزینه حسابرسی رابطه مثبت و با تعهد اقلام اختیاری (معیار کیفیت حسابرسی) رابطه منفی دارد و همچنین یافته‌های آن‌ها نشان داد که، حسابرسان با تجربه تر خدمات حسابرسی با کیفیت تری را نسبت به حسابرسان کم تجربه تر ارائه می‌دهند. زیرا امضا کنندگان با تجربه، گزارشات حسابرسی در نظارت بر روی گزارشات مالی مشتریان بسیار مؤثر عمل می‌کنند. این نشان می‌دهد که، آن حسابرسان می‌توانند خدمات با کیفیت تری به مشتریان ارائه دهند و نشان می‌دهد که، هزینه حسابرسی با تجربه حسابرسی، به دلیل اینکه خدمات با کیفیت بالاتری تحت رهبری این حسابرسان ارائه می‌شود، ارتباط دارد.

شوفیاتول و همکاران (۲۰۱۶) در تحقیقی به بررسی تأثیر تضاد نقش و ابهام نقش بر تمایل به ترک خدمت حسابرسان نیز پرداخته شده است. بر اساس نتایج حاصله، تضاد نقش بر تمایل به ترک خدمت حسابرسان تأثیر مثبت دارد هرچند تأثیر ابهام نقش بر تمایل به ترک خدمت آن‌ها معنی‌دار نیست.

یان و زی (۲۰۱۶) تحقیقی تحت عنوان "استرس کار حسابرسان چطور روی کیفیت حسابرسی آن‌ها تأثیر می‌گذارد" در بازار بورس چین با استفاده از نمونه کمپانی‌های دارای سهام A و حسابرسان معتبر آن‌ها از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۳ پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که هیچ افت فراگیری در کیفیت حسابرسی به دلیل استرس کاری حسابرسان وجود ندارد، همچنین یک رابطه منفی بین استرس کاری و کیفیت حسابرسی در حسابرسی اولیه مراجعان جدید وجود دارد. حسابرسان شرکت‌های حسابرسی بین‌المللی و آن‌ها که در نقش شریک بوده‌اند، از متخصصان صنعت استرس کاری بیشتری دارند. حسابرسان زمانی که با شرکت‌های دولتی سر و کار دارند عکس العمل‌های شدیدتری از خود نشان می‌دهند.

۳- فرضیه‌های پژوهش

- H1: بین استرس حسابرسی و کیفیت اطلاعات مالی شرکت رابطه معناداری وجود دارد.
- H2: بین کیفیت حسابرسی با کیفیت اطلاعات مالی در شرکت رابطه معناداری وجود دارد.
- H2a: بین اندازه حسابرسی با کیفیت اطلاعات مالی در شرکت رابطه معناداری وجود دارد.
- H2b: بین دوره تصدی حسابرسی با کیفیت اطلاعات مالی در شرکت رابطه معناداری وجود دارد.
- H3: بین کیفیت حسابرسی و استرس حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد.
- H3a: بین اندازه حسابرسی و استرس حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد.
- H3b: بین دوره تصدی حسابرسی و استرس حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد.
- H4: کیفیت حسابرسی رابطه بین استرس حسابرسی و کیفیت اطلاعات مالی شرکت را تعدیل می‌کند
- H4a: اندازه حسابرسی رابطه بین استرس حسابرسی و کیفیت اطلاعات مالی شرکت را تعدیل می‌کند
- H4b: دوره تصدی حسابرسی رابطه بین استرس حسابرسی و کیفیت اطلاعات مالی شرکت را تعدیل می‌کند

۴- مدل و متغیرهای تحقیق

به‌منظور بررسی فرضیه‌های تحقیق براساس تحقیق یان و ژیه (۲۰۱۶) مدل‌های زیر تبیین شده است:
به‌منظور بررسی فرضیه‌های اصلی اول از مدل (۱) استفاده می‌شود:

$$DA_i = \alpha_0 + \beta_1 WSit + \beta_2 debtit + \beta_3 sizeit + \beta_4 cf it + \beta_5 lossit + \beta_6 tqit + \epsilon it \quad (1)$$

به منظور بررسی فرضیه اصلی دوم و دو فرضیه فرعی آن از مدل (۲) و (۳) استفاده می‌شود:

$$DA_i = \alpha_0 + \beta_1 Audit\ sizeit + \beta_2 debtit + \beta_3 sizeit + \beta_4 cf it + \beta_5 lossit + \beta_6 tqit + \epsilon it \quad (2)$$

$$|DA_i| = \alpha_0 + \beta_1 Auditor\ tenureit + \beta_2 debtit + \beta_3 sizeit + \beta_4 cf it + \beta_5 lossit + \beta_6 tqit + \epsilon it \quad (3)$$

به منظور سنجش فرضیه اصلی سوم و دو فرضیه فرعی آن از مدل (۴) و (۵) استفاده می‌شود:

$$WSit = \alpha_0 + \beta_1 Audit\ sizeit + \beta_2 debtit + \beta_3 sizeit + \beta_4 cf it + \beta_5 lossit + \beta_6 tqit + \epsilon it \quad (4)$$

$$WSit = \alpha_0 + \beta_1 Auditor\ tenureit + \beta_2 debtit + \beta_3 sizeit + \beta_4 cf it + \beta_5 lossit + \beta_6 tqit + \epsilon it \quad (5)$$

به منظور سنجش فرضیه اصلی چهارم پژوهش و فرضیه های فرعی آن از مدل های (۶) و (۷) استفاده می‌شود:

$$DA_i = \alpha_0 + \beta_1 WSit + \beta_2 Audit\ sizeit + \beta_3 WSit * Audit\ sizeit + \beta_4 debtit + \beta_5 sizeit + \beta_6 cf it + \beta_7 lossit + \beta_8 tqit + \epsilon it \quad (6)$$

$$|DA_i| = \alpha_0 + \beta_1 WSit + \beta_2 Auditor\ tenureit + \beta_3 WSit * Auditor\ tenureit + \beta_4 debtit + \beta_5 sizeit + \beta_6 cf it + \beta_7 lossit + \beta_8 tqit + \epsilon it \quad (7)$$

۵- روش پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی است. اکثر شرکت های اقتصادی می توانند از نتایج این تحقیق برای اتخاذ تصمیمات در مورد عملکرد شرکت استفاده نمایند. همچنین سرمایه گذاران بالقوه و بالفعل و همچنین اساتید، دانشجویان حسابداری و مدیریت مالی و تحلیلگران بازار سرمایه و اعتبار هندگان و حسابرسان و سازمان بورس اوراق بهادار نیز می توانند از نتایج این تحقیق بهره مند شوند.

۶- جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش، شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۸۹-۱۳۹۵ می باشد که نمونه انتخابی با استفاده از نمونه گیری حذفی سیستماتیک انجام می گیرد باید توجه داشت که نمونه انتخابی باید دارای شرایط زیر باشد:

- ۱- سال مالی به پایان اسفند منتهی باشد
- ۲- در دوره ی مورد بررسی، تغییر سال مالی نداده باشد.
- ۳- تمامی اطلاعات مربوط به اجزای محاسبه متغیرهای معادلات در دسترس و افشا شده باشد.
- ۴- شامل شرکتهای سرمایه گذاری و واسطه گری مالی و بیمه ها و بانک ها نباشد. شرکتهای سرمایه گذاری، مالی و واسطه گری به دلیل اینکه صورت های مالی متفاوتی نسبت به سایر شرکتهای دارند از نمونه انتخابی حذف میشوند.
- ۵- در سال مورد بررسی زیان ده نباشد

جدول ۱- نحوه انتخاب شرکتهای عضو جامعه آماری

۵۶۷	تعداد شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۵ در بورس حضور دارند (مشاهده شده از وب سایت بورس)
(۹۸)	حجم شرکتهای واسطه گری و سرمایه گذاری
(۱۱۵)	تعداد شرکتهایی که سال مالی آنها منتهی به اسفند نیست
(۷)	تعداد شرکتهای بورسی که تغییر سال مالی داده اند
(۲۳۲)	شرکتهایی که اطلاعات مربوط به اجزای محاسبه متغیرهای معادلات در دسترس و افشا نکرده اند
۱۱۵	دسترسی به اطلاعات و در نهایت تعداد شرکتهای جامعه آماری

با توجه به محدودیت های اعمال شده، تعداد ۱۱۵ شرکت انتخاب شدند که اطلاعات این شرکتهای از سازمان بورس اوراق بهادار تهران، سایت بورس اوراق بهادار تهران و نرم افزارهای رهاورد، مینا سه و تدبیرپرداز جمع آوری شده است.

۷- یافته‌های پژوهش

۱-۱- آمار توصیفی

جدول (۳) آمار توصیفی مربوط به متغیرهای این مدل ها را برای ۱۱۵ شرکت عضو نمونه، طی ۷ سال را نشان می دهد که بیانگر پارامترهای توصیفی برای هر متغیر به صورت مجزا می باشد. این پارامترها عمدتاً شامل اطلاعات مربوط به شاخص های مرکزی نظیر میانگین، میانه، بیشینه، کمینه و همچنین اطلاعات مربوط به شاخص های پراکندگی نظیر انحراف معیار، چولگی و کشیدگی است. مهم ترین شاخص مرکزی میانگین است که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص مناسبی برای نشان دادن مرکزیت داده ها است.

جدول ۲- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار
استرس حسابرِس	۳۶,۶۱۶۶۴	۳۶,۷۱۲۲۱	۱۲۸,۴۳۹۸	۵,۱۱۱۸۱	۲۰,۵۱۶۲۸
کیفیت اطلاعات مالی	۰,۰۰۸۷۹۶	۰,۰۰۴۳۹۹	۰,۹۹۹۵۲۶	-۰,۹۹۰۰۱۳	۰,۴۹۲۸۷۳
اندازه حسابرِس	۰,۳۰۳۷۲۱	۰	۱	۰	۰,۴۶۰۱۴
دوره تصدی حسابرِس	۳,۴۷۵۳۹	۳	۷	۱	۱,۹۴۲۶۱
اهرم مالی	۰,۷۵۷۶۸۳	۰,۶۴۷۵۴۵	۳۴,۸۵۴۷۹	۰,۰۲۸۱۶۴	۱,۲۸۸۱۵۴
اندازه شرکت	۶,۰۳۳۱۳۸	۵,۹۳۵۳۹۷	۸,۲۵۵۲۰۲	۴,۳۵۶۵۰۴	۰,۶۹۰۰۶۶
جریان عملیاتی	۹۰۴۱۹۳,۶	۱۲۴۳۱۲	۴۱۲۰۶۰۶۱	۲۹۵	۰,۳۶۹۱۹۲۱
زبان شرکت	۰,۱۷۴۰۷	۰	۱	۰	۰,۳۷۹۳۹۷
ارزش شرکت	۰,۳۵۱۵۴	۰,۰۷۹۴۴۷	۶,۵۶۴۹۱۲	۰,۰۰۰۰۲۱۱	۰,۷۴۸۹۵۱

با توجه به جدول زیر میزان میانگین متغیر استرس حسابرِس ۳۶,۱۶۱۶۶۴، اندازه حسابرِس ۰,۳۰۳۷۲۱، دوره تصدی حسابرِس ۳,۴۷۵۳۹۰ می باشد. همچنین در سطرهای بعدی به همین ترتیب اعداد میانه بیشترین و کمترین داده ها مشخص شده است. در سطر آخر انحراف معیار داده ها مشخص شده است، با توجه به جدول انحراف معیار داده ها میزان پراکندگی داده های شرکت های نمونه تحقیق در اطراف میانگین داده ها را نشان می دهد و بیشترین این میزان مربوط به جریان عملیاتی و کمترین مربوط به زبان شرکت می باشد.

۲-۲- آمار استنباطی

آزمون فرضیات

H1: بین استرس حسابرِس و کیفیت اطلاعات مالی شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

$$A = \alpha_0 + \beta_1 WSit + \beta_2 debtit + \beta_3 sizeit + \beta_4 cf it + \beta_5 lossit + \beta_6 tqit + \epsilon it \quad (8)$$

نتایج حاصل از برآورد مدل اول تحقیق به شرح جدول ۳ می باشد.

جدول ۳- آزمون رگرسیون مدل اول

متغیر	ضرایب	آماره t	سطح معناداری
C (عرض از مبدأ)	-۰,۰۴۱۹۴۹	-۰,۴۶۵۵۲۱	۰,۶۴۱۷
استرس حسابرِس	-۰,۱۰۰۲۳	۲,۴۷۰۰۵۴	۰,۰۲۸۵
اهرم مالی	۰,۰۰۲۱۳۱	۰,۳۱۲۹۴۲	۰,۷۵۴۴
اندازه شرکت	۰,۰۰۵۵۶۱	۰,۳۵۵۰۰۸	۰,۷۲۲۷
جریان نقدی عملیاتی	۲,۲۹۹۷۳۷	۰,۹۵۰۱۲۴	۰,۳۴۲۴
زبان شرکت	-۰,۰۵۸۶۱۹	-۲,۳۵۲۱۸۱	۰,۰۱۸۹
ارزش شرکت	۰,۰۱۱۴۳۳	۰,۸۹۳۴۱	۰,۳۷۱۹
متغیر وابسته با تاخیر	۰,۸۳۵۵۷۸	۴۴,۰۹۰۱۷	۰
آماره F فیشر (سطح معنی داری)	۲۳۹,۸۰۴۹ ۰,۰۰۰	آماره دوربین واتسن	۱,۸۴۲۴۱۴
ضریب تعیین	۰,۶۰۳۹۳۸	ضریب تعیین تعدیل شده	۰,۶۰۱۰۰۲

پیش از آزمون فرضیه پژوهش بر اساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به احتمال آماره F محاسبه شده (۰,۰۰۰۰)، می توان ادعا نمود که مدل رگرسیونی برازش شده معنادار است. با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می توان ادعا نمود، حدود ۶۰ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود. همچنین مقدار آزمون دوربین واتسون ۱,۸۴۲۴۱۴ که بین ۱,۵ و ۲,۵ می باشد نشان دهنده مناسب بودن استقلال خطاهای مدل تحقیق می باشد.

بررسی مقدار آماره t، متغیر استرس حسابرسان (-۲,۴۷۰۰۵۴) نشان می دهد در سطح خطای ۵ درصد تاثیر معنی داری بر کیفیت اطلاعات مالی دارد. زیرا سطح معناداری آن کمتر از میزان خطا ۰,۰۵ می باشد. بنابراین می توان بیان کرد فرضیه اول در سطح اطمینان بالاتر از ۹۵ درصد تایید می گردد و بین استرس حسابرسان و کیفیت اطلاعات مالی شرکت رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

H2a: بین اندازه حسابرسان با کیفیت اطلاعات مالی در شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

$$|DA| = \alpha_0 + \beta_1 \text{Audit size}_{it} + \beta_2 \text{debt}_{it} + \beta_3 \text{size}_{it} + \beta_4 \text{cf}_{it} + \beta_5 \text{loss}_{it} + \beta_6 \text{tq}_{it} + \epsilon_{it} \quad (8)$$

نتایج حاصل از برآورد مدل دوم تحقیق به شرح جدول ۴ می باشد.

جدول ۴- آزمون رگرسیون مدل دوم

متغیر	ضرایب	آماره t	سطح معناداری
C (عرض از مبدأ)	-۰,۰۶۵۹۵۹	-۰,۷۳۳۱۱۲	۰,۴۶۳۷
اندازه حسابرسان	۰,۲۱۸۳۸۶	۲,۸۶۳۴۷۴	۰,۰۰۱۲
اهرم مالی	۰,۰۰۲۱۲۹	۰,۳۱۲۵۷۱	۰,۷۵۴۷
اندازه شرکت	۰,۰۱۱۷۴۲	۰,۷۸۳۱۲۲	۰,۴۳۳۸
جریان نقدی عملیاتی	۲,۲۴۱۱۰۹	۰,۹۲۴۴۹	۰,۳۵۵۵
زیان شرکت	-۰,۰۵۶۲۱۵	-۲,۲۵۶۰۶۶	۰,۰۲۴۴
ارزش شرکت	۰,۰۱۲۱۵۱	۰,۹۴۶۷۱۵	۰,۳۴۴۱
متغیر وابسته با تاخیر	۰,۸۳۴۹۸	۴۳,۹۹۹۱۱	۰
آماره F فیشر (سطح معنی داری)	۲۴۰,۰۱۸۸ ۰,۰۰۰	آماره دوربین واتسون	۱,۸۴۲۸۵۶
ضریب تعیین	۰,۷۰۴۱۲۴	ضریب تعیین تعدیل شده	۰,۷۰۱۱۹۰

پیش از آزمون فرضیه پژوهش بر اساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به احتمال آماره F محاسبه شده (۰,۰۰۰۰)، می توان ادعا نمود که مدل رگرسیونی برازش شده معنادار است. با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می توان ادعا نمود، حدود ۷۰ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود. همچنین مقدار آزمون دوربین واتسون ۱,۸۴۲۸۵۶ که بین ۱,۵ و ۲,۵ می باشد نشان دهنده مناسب بودن استقلال خطاهای مدل تحقیق می باشد.

بررسی مقدار آماره t، متغیر اندازه حسابرسان (۲,۱۷۴۷۸۲) نشان می دهد در سطح خطای ۵ درصد تاثیر معنی داری بر کیفیت اطلاعات مالی دارد. زیرا سطح معناداری آن کمتر از میزان خطا ۰,۰۵ می باشد. بنابراین می توان بیان کرد فرضیه در سطح اطمینان بالاتر از ۹۵ درصد تایید می گردد و بین اندازه حسابرسان و کیفیت اطلاعات مالی شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. H2b: بین دوره تصدی حسابرسان با کیفیت اطلاعات مالی در شرکت رابطه معناداری وجود دارد.

$$|DA| = \alpha_0 + \beta_1 \text{Auditor tenure}_{it} + \beta_2 \text{debt}_{it} + \beta_3 \text{size}_{it} + \beta_4 \text{cf}_{it} + \beta_5 \text{loss}_{it} + \beta_6 \text{tq}_{it} + \epsilon_{it} \quad (9)$$

نتایج حاصل از برآورد مدل سوم تحقیق به شرح جدول ۵ می باشد.

جدول ۵- آزمون رگرسیون مدل سوم

متغیر	ضرایب	آماره t	سطح معناداری
C (عرض از مبدأ)	۰,۰۴۷۵۱۱-	-۰,۵۲۵۶۲۷	۰,۵۹۲۴
دوره تصدی حسابرِس	۰,۰۰۱۶۸۶	۲,۳۱۹۵۰۱	۰,۰۳۵۴
اهرم مالی	۰,۰۰۲۲۳۸	۰,۳۲۸۴۲۵	۰,۷۴۲۷
اندازه شرکت	۰,۰۰۸۹۰۵	۰,۶۱۱۵۲۵	۰,۵۴۱
جریان نقدی عملیاتی	۲,۲۹۱۲۰۹	۰,۹۴۵۶۹۸	۰,۳۴۴۶
زیان شرکت	-۰,۰۵۷۳۷۸	-۲,۳۰۷۹۹۳	۰,۰۲۱۳
ارزش شرکت	۰,۰۱۱۴۹	۰,۸۹۷۶۸۴	۰,۳۶۹۷
متغیر وابسته با تاخیر	۰,۸۲۵۳۳	۴۳,۹۷۹۱۷	۰
آماره F فیشِر (سطح معنی داری)	۲۳۹,۷۵۶۵	آماره دوربین واتسن	۱,۸۴۱۷۳۳
ضریب تعیین	۰,۷۰۳۸۹۶	ضریب تعیین تعدیل شده	۰,۷۰۰۹۶۰

پیش از آزمون فرضیه پژوهش بر اساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به احتمال آماره F محاسبه شده (۰,۰۰۰۰)، می توان ادعا نمود که مدل رگرسیونی برازش شده معنادار است. با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می توان ادعا نمود، حدود ۷۰ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود. همچنین مقدار آزمون دوربین واتسن ۱,۸۴۱۷۳۳ که بین ۱,۵ و ۲,۵ می باشد نشان دهنده مناسب بودن استقلال خطاهای مدل تحقیق می باشد.

بررسی مقدار آماره t، متغیر دوره تصدی حسابرِس (۲,۳۱۹۵۰۱) نشان می دهد در سطح خطای ۵ درصد تاثیر معنی داری بر کیفیت اطلاعات مالی دارد. زیرا سطح معناداری آن کمتر از میزان خطا ۰,۰۵ می باشد. بنابراین می توان بیان کرد فرضیه در سطح اطمینان بالاتر از ۹۵ درصد تایید می گردد و بین دوره تصدی حسابرِس و کیفیت اطلاعات مالی شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

H3a: بین اندازه حسابرِس و استرس حسابرِس رابطه معناداری وجود دارد.

$$WSit = \alpha_0 + \beta_1 Audit\ sizeit + \beta_2 debtit + \beta_3 sizeit + \beta_4 cf\ it + \beta_5 lossit + \beta_6 tqit + \epsilon it \quad (10)$$

نتایج حاصل از برآورد مدل چهارم تحقیق به شرح جدول ۶ می باشد.

جدول ۶- آزمون رگرسیون مدل چهارم

متغیر	ضرایب	آماره t	سطح معناداری
C (عرض از مبدأ)	-۴,۸۶۴۸۹	-۲,۷۷۱۹۰۵	۰,۰۰۵۷
اندازه حسابرِس	۳,۰۷۳۴۸۴	۲,۱۷۴۷۸۲	۰,۰۴۱۳
اهرم مالی	-۰,۰۰۵۳۱۹	-۰,۰۴۳۵۷۴	۰,۹۶۵۳
اندازه شرکت	۱,۰۷۰۴۷۸	۳,۵۰۴۳۸۴	۰,۰۰۰۵
جریان نقدی عملیاتی	۷,۳۹۱۵۰۸	۱,۵۶۹۲۱۶	۰,۱۱۷
زیان شرکت	۰,۲۲۶۵۲۵	۰,۴۹۴۰۸۷	۰,۶۲۱۴
ارزش شرکت	۰,۰۰۹۵۸۷	۰,۰۴۱۲۹۳	۰,۹۶۷۱
متغیر وابسته با تاخیر	۰,۹۶۱۲۵۸	۹۸,۶۲۹۴۵	۰
آماره F فیشِر (سطح معنی داری)	۱۱۶۶,۴۰۶	آماره دوربین واتسن	۲,۳۰۲۹۲۹
ضریب تعیین	۰,۹۲۰۴۱۳	ضریب تعیین تعدیل شده	۰,۹۱۹۶۲۴

پیش از آزمون فرضیه پژوهش بر اساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به احتمال آماره F محاسبه شده (۰,۰۰۰۰۰)، می توان ادعا نمود که مدل رگرسیونی برازش شده معنادار است. با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می توان ادعا نمود، حدود ۹۲ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود. همچنین مقدار آزمون دوربین واتسون ۲,۳۰۲۹۲۹ که بین ۱,۵ و ۲,۵ می باشد نشان دهنده مناسب بودن استقلال خطاهای مدل تحقیق می باشد.

بررسی مقدار آماره t، متغیر اندازه حسابرس (۲,۱۷۴۷۸۲) نشان می دهد در سطح خطای ۵ درصد تاثیر معنی داری بر استرس حسابرس دارد. زیرا سطح معناداری آن کمتر از میزان خطا ۰,۰۵ می باشد. بنابراین می توان بیان کرد فرضیه در سطح اطمینان بالاتر از ۹۵ درصد تایید می گردد و بین اندازه حسابرس و استرس حسابرس رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

H3b: بین دوره تصدی حسابرس و استرس حسابرس رابطه معناداری وجود دارد.

$$WSit = \alpha_0 + \beta_1 Auditor\ tenureit + \beta_2 debtit + \beta_3 sizeit + \beta_4 cf\ it + \beta_5 lossit + \beta_6 tqit + \epsilon it \quad (10)$$

نتایج حاصل از برآورد مدل پنجم تحقیق به شرح جدول ۷ می باشد.

جدول ۷- آزمون رگرسیون مدل پنجم

متغیر	ضرایب	آماره t	سطح معناداری
C (عرض از مبدأ)	-۴,۸۶۴۸۹	۲,۷۷۱۹۰۵-	۰,۰۰۵۷
اندازه حسابرس	۳,۰۷۳۴۸۴	۲,۱۷۴۷۸۲	۰,۰۴۱۳
اهرم مالی	-۰,۰۰۵۳۱۹	-۰,۰۴۳۵۷۴	۰,۹۶۵۳
اندازه شرکت	۱,۰۷۰۴۷۸	۳,۵۰۴۳۸۴	۰,۰۰۰۵
جریان نقدی عملیاتی	۷,۳۹۱۵۰۸	۱,۵۶۹۲۱۶	۰,۱۱۷
زیان شرکت	۰,۲۲۶۵۳۵	۰,۴۹۴۰۸۷	۰,۶۲۱۴
ارزش شرکت	۰,۰۰۹۵۸۷	۰,۰۴۱۲۹۳	۰,۹۶۷۱
متغیر وابسته با تاخیر	۰,۹۶۱۲۵۸	۹۸,۶۲۹۴۵	۰
آماره F فیشر (سطح معنی داری)	۱۱۶۶,۴۰۶ ۰,۰۰۰	آماره دوربین واتسون	۲,۳۰۲۹۲۹
ضریب تعیین	۰,۹۲۰۴۱۳	ضریب تعیین تعدیل شده	۰,۹۱۹۶۲۴

پیش از آزمون فرضیه پژوهش بر اساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به احتمال آماره F محاسبه شده (۰,۰۰۰۰۰)، می توان ادعا نمود که مدل رگرسیونی برازش شده معنادار است. با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می توان ادعا نمود، حدود ۹۲ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود. همچنین مقدار آزمون دوربین واتسون ۲,۳۰۴۷۲۸ که بین ۱,۵ و ۲,۵ می باشد نشان دهنده مناسب بودن استقلال خطاهای مدل تحقیق می باشد.

بررسی مقدار آماره t، متغیر دوره تصدی حسابرس (۲,۶۷۱۹۵۱) نشان می دهد در سطح خطای ۵ درصد تاثیر معنی داری بر استرس حسابرس دارد. زیرا سطح معناداری آن کمتر از میزان خطا ۰,۰۵ می باشد. بنابراین می توان بیان کرد فرضیه در سطح اطمینان بالاتر از ۹۵ درصد تایید می گردد و بین دوره تصدی حسابرس و استرس حسابرس رابطه منفی و معناداری وجود دارد.

H4a: اندازه حسابرس رابطه بین استرس حسابرس و کیفیت اطلاعات مالی شرکت را تعدیل می کند

$$DA| = \alpha_0 + \beta_1 WSit + \beta_2 Audit\ sizeit + \beta_3 WSit * Audit\ sizeit + \beta_4 debtit + \beta_5 sizeit + \beta_6 cf\ it + \beta_7 lossit + \beta_8 tqit + \epsilon it \quad (11)$$

نتایج حاصل از برآورد مدل ششم تحقیق به شرح جدول ۸ می باشد.

جدول ۸- آزمون رگرسیون مدل ششم

متغیر	ضرایب	آماره t	سطح معناداری
C (عرض از مبدأ)	-۴,۸۶۴۸۹	-۲,۷۷۱۹۰۵	۰,۰۰۵۷
اندازه حسابرِس	۳,۰۷۳۴۸۴	۲,۱۷۴۷۸۲	۰,۰۴۱۳
اهرم مالی	-۰,۰۰۵۳۱۹	-۰,۰۴۳۵۷۴	۰,۹۶۵۳
اندازه شرکت	۱,۰۷۰۴۷۸	۳,۵۰۴۳۸۴	۰,۰۰۰۵
جریان نقدی عملیاتی	۷,۳۹۱۵۰۸	۱,۵۶۹۲۱۶	۰,۱۱۷
زبان شرکت	۰,۲۲۶۵۳۵	۰,۴۹۴۰۸۷	۰,۶۲۱۴
ارزش شرکت	۰,۰۰۹۵۸۷	۰,۰۴۱۲۹۳	۰,۹۶۷۱
متغیر وابسته با تاخیر	۰,۹۶۱۲۵۸	۹۸,۶۲۹۴۵	.
آماره F فیشر (سطح معنی داری)	۱۱۶۶,۴۰۶	آماره دوربین واتسن	۲,۳۰۲۹۲۹
ضریب تعیین	۰,۹۲۰۴۱۳	ضریب تعیین تعدیل شده	۰,۹۱۹۶۲۴

پیش از آزمون فرضیه پژوهش بر اساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به احتمال آماره F محاسبه شده (۰,۰۰۰۰)، می توان ادعا نمود که مدل رگرسیونی برازش شده معنادار است. با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می توان ادعا نمود، حدود ۷۰ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود. همچنین مقدار آزمون دوربین واتسن ۱,۸۴۵۵۷۹ که بین ۱,۵ و ۲,۵ می باشد نشان دهنده مناسب بودن استقلال خطاهای مدل تحقیق می باشد.

بررسی مقدار آماره t، متغیر تعدیلی اندازه حسابرِس در استرس حسابرِس (۲,۶۰۲۲۰۷) نشان می دهد در سطح خطای ۵ درصد تاثیر معنی داری بر کیفیت اطلاعات مالی دارد. زیرا سطح معناداری آن کمتر از میزان خطا ۰,۰۵ می باشد. بنابراین می توان بیان کرد فرضیه در سطح اطمینان بالاتر از ۹۵ درصد تایید می گردد و اندازه حسابرِس رابطه بین استرس حسابرِس و کیفیت اطلاعات مالی شرکت را تعدیل می کند.

H4b: دوره تصدی حسابرِس رابطه بین استرس حسابرِس و کیفیت اطلاعات مالی شرکت را تعدیل می کند

$$DA_i = \alpha_0 + \beta_1 WSit + \beta_2 Auditor\ tenureit + \beta_3 WSit * Auditor\ tenureit + \beta_4 debtit + \beta_5 sizeit + \beta_6 cf\ it + \beta_7 lossit + \beta_8 tqit + \epsilon it \quad (12)$$

نتایج حاصل از برآورد مدل هفتم تحقیق به شرح جدول ۹ می باشد.

جدول ۹- آزمون رگرسیون مدل هفتم

متغیر	ضرایب	آماره t	سطح معناداری
C (عرض از مبدأ)	-۴,۸۶۴۸۹	-۲,۷۷۱۹۰۵	۰,۰۰۵۷
اندازه حسابرِس	۳,۰۷۳۴۸۴	۲,۱۷۴۷۸۲	۰,۰۴۱۳
اهرم مالی	-۰,۰۰۵۳۱۹	-۰,۰۴۳۵۷۴	۰,۹۶۵۳
اندازه شرکت	۱,۰۷۰۴۷۸	۳,۵۰۴۳۸۴	۰,۰۰۰۵
جریان نقدی عملیاتی	۷,۳۹۱۵۰۸	۱,۵۶۹۲۱۶	۰,۱۱۷
زبان شرکت	۰,۲۲۶۵۳۵	۰,۴۹۴۰۸۷	۰,۶۲۱۴
ارزش شرکت	۰,۰۰۹۵۸۷	۰,۰۴۱۲۹۳	۰,۹۶۷۱
متغیر وابسته با تاخیر	۰,۹۶۱۲۵۸	۹۸,۶۲۹۴۵	.
آماره F فیشر (سطح معنی داری)	۱۱۶۶,۴۰۶	آماره دوربین واتسن	۲,۳۰۲۹۲۹
ضریب تعیین	۰,۹۲۰۴۱۳	ضریب تعیین تعدیل شده	۰,۹۱۹۶۲۴

پیش از آزمون فرضیه پژوهش بر اساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به احتمال آماره F محاسبه شده (۰,۰۰۰۰)، می توان ادعا نمود که

مدل رگرسیونی برازش شده معنادار است. با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می توان ادعا نمود، حدود ۷۰ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می شود. همچنین مقدار آزمون دوربین واتسون ۰.۸۴۷۲۰۸ که بین ۱.۵ و ۲.۵ می باشد نشان دهنده مناسب بودن استقلال خطاهای مدل تحقیق می باشد.

بررسی مقدار آماره t ، متغیر تعدیلی دوره تصدی حسابرِس در استرس حسابرِس (۲.۸۳۵۱۶۰) نشان می دهد در سطح خطای ۵ درصد تاثیر معنی داری بر کیفیت اطلاعات مالی دارد. زیرا سطح معناداری آن کمتر از میزان خطا ۰.۰۵ می باشد. بنابراین می توان بیان کرد فرضیه در سطح اطمینان بالاتر از ۹۵ درصد تایید می گردد و دوره تصدی حسابرِس رابطه بین استرس حسابرِس و کیفیت اطلاعات مالی شرکت را تعدیل می کند.

۸- بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش به بررسی رابطه استرس حسابرِس، کیفیت حسابرِس و کیفیت اطلاعات در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شد. نتایج پژوهش نشان داد بین استرس حسابرِس و کیفیت اطلاعات مالی شرکت رابطه منفی معناداری وجود دارد. به عبارتی دیگر وجود فشار روانی حسابرِس موجب کاهش کیفیت اطلاعات مالی می گردد. در واقع بر اساس مبانی روانشناسی وجود استرس برای حسابرسان تنش ایجاد نموده و این امر بر کارایی آنها موثر است. در ایران و خارج از ایران پژوهشی که به بررسی رابطه استرس حسابرِس و کیفیت اطلاعات مالی پردازد، انجام نشده است. لذا مقایسه نتایج این پژوهش با مطالعات داخلی و خارجی امکان پذیر نمی باشد.

همچنین نتایج بررسی ها در فرضیه دوم پژوهش نشان داد بین اندازه حسابرِس با کیفیت اطلاعات مالی در شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. بدین معنا که بزرگی یا کوچک بودن موسسه حسابرِس می تواند اثر معناداری بر کیفیت اطلاعات مالی داشته باشد. این نتایج مطابق با تئوری های موجود در حسابرِس می باشد. در راستای کیفیت حسابرِس، استانداردهای پذیرفته شده حسابرِس، حسابرِس را ملزم به ارزیابی کیفیت گزارشگری مالی می کند. به عنوان نمونه، بیانیه استانداردهای حسابرِس شماره ۹۰ علاوه بر اینکه حسابرِس را ملزم به قضاوت درباره قابلیت پذیرش اصول حسابداری به کار رفته در گزارشگری مالی توسط شرکت می کند آنها را ملزم به قضاوت درباره کیفیت این اصول حسابداری نیز می نماید. همچنین استاندارد حسابرِس شماره ۱۴ حسابرِس را به ارزیابی جنبه های کیفی رویه های حسابداری شرکت شامل سوگیری های بالقوه در قضاوت های مدیریت ملزم می کند. این استانداردها نشان می دهد که حسابرسان مسئول اطمینان بخشی به سطحی از کیفیت گزارشگری مالی هستند که فراتر از تطابق مکانیکی با استانداردهای حسابداری است. نتایج این پژوهش مشابه نتایج کاسترلا و همکاران (۲۰۰۴)، لی و رود (۲۰۰۷)، داس و پاندیت (۲۰۱۰) و یان یان و همکاران (۲۰۱۵) می باشد. از طرفی بررسی ها در فرضیه دوم حاکی از آن است که بین دوره تصدی حسابرِس با کیفیت اطلاعات مالی در شرکت رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این امر نشان می دهد که در شرکت های صاحبکار که یک حسابرِس به مدت چند سال کار حسابرِس آن شرکت را انجام می دهد، میزان کیفیت اطلاعات رو به بهبود است. زیرا حسابرِس به دلیل سنوات کاری که در شرکت دارد، از صنعت و سنوات کاری مدیریت شرکت آگاهی کامل داشته باشد و مدیریت با به کارگیری تکنیک های حرفه ای خود نمیتواند چالشی برای حسابرِس داشته باشد و حسابرسان از صداقت مدیران اطلاع کافی دارند. نتایج این فرضیه مغایر با نتایج نمازی و همکاران (۱۳۸۹) و مطابق با نتایج تند لو و وانسترایلن (۲۰۰۸) می باشد.

بررسی های بیشتر در فرضیه سوم بیانگر آن بود که بین اندازه حسابرِس و استرس حسابرِس رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و هرچه موسسه حسابرِس بزرگتر باشد موجب استرس بیشتر در حسابرِس می شود. یکی از دلایل این رابطه آن است که معمولاً حسابرِس شرکت های بزرگ توسط موسسات حسابرِس بزرگ انجام می شود و در این شرکت ها حجم کار (بارکاری زیاد) و ارتباطات ضعیفی بین سرپرست و حسابرسان رده پایین وجود دارد. بنابراین موجب افزایش استرس می گردد. این نتایج مطابق با نتایج ژوزف و همکاران (۱۹۹۵) می باشد. به عقیده او حسابرسانی که در موسسات بزرگ بین المللی فعالیت می کنند نسبت به حسابرسانی که در شرکت های کوچک مشغول هستند، استرس کمتری دارند. از سویی دیگر نتایج نشان داد بین دوره تصدی حسابرِس و استرس حسابرِس رابطه منفی و معناداری وجود دارد و طولانی بودن دوره تصدی حسابرِس موجب کاهش فشار روانی در او می گردد. این نتایج نشان می دهد تمرکز و تسلط حسابرِس در صنعت و شرکت موجب کاهش حساسیت شغلی می شود. در نهایت بررسی های پژوهشی با در نظر گرفتن نقش تعدیلی کیفیت حسابرِس بر روابط استرس حسابرِس و کیفیت اطلاعات مالی شرکت نشان داد اندازه حسابرِس و دوره تصدی حسابرِس رابطه بین استرس حسابرِس و کیفیت اطلاعات مالی شرکت را تعدیل می کند. این نتایج بدین معناست که ویژگی های کیفی حسابرِس بر فشار روانی و رفتاری حسابرسان موثر می باشد که موجب تعدیل کیفیت اطلاعات می گردد.

منابع

- ۱- آقایی، پروین(۱۳۸۱) "عوامل موثر بر کیفیت حسابرسی مستقل و از دیدگاه حسابرسان مستقل و استفاده کنندگان خدمات حسابرسی" پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء.
- ۲- اثنی عشری، حمیده ؛ اسدی، غلامحسین. (۱۳۹۴). معیارهای سنجش کیفیت اطلاعات حسابداری و بازده اضافی مطلق. دانش حسابداری مالی، شماره ۱۸ علمی-پژوهشی، صص ۴۷-۷۰.
- ۳- ایزدی نیا، ناصر؛ علی مرادی، افسر؛ غنی زاده، بهرام:(۱۳۹۲)، " کیفیت حسابرسی ". حسابدار رسمی، شماره ۲۱، صص ۵۹-۶۸.
- ۴- پایدارمنش، نوید؛ صالحی، مهدی؛ مرادی، مهدی؛ (۱۳۹۵)، "اتکای سرمایه گذاران بر کیفیت حسابرسی مستقل، و تاثیرپذیری کیفیت گزارشگری مالی و افشای اطلاعات صورت های مالی ". مطالعات تجربی حسابداری مالی، شماره ۵۱ علمی-پژوهشی/ISC، صص ۱۳۷-۱۵۲.
- ۵- شاپوری ارنانی، مریم (۱۳۹۶) بررسی تاثیر استرس های شغلی حسابرسان بر کیفیت حسابرسی. پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری. دانشگاه آزاد واحد نجف آباد.
- ۶- ۱۴۸.
- ۷- عفری، امجد؛ جنت مکان، ناصر؛(۱۳۹۵)، "بررسی تاثیر کیفیت حسابرسی بر کاهش دوره زمانی ارایه گزارش حسابرسی، ریسک سرمایه گذاری و عدم تقارن اطلاعاتی". مطالعات مدیریت و حسابداری « پاییز ۱۳۹۵، دوره دوم - شماره ۳، صص ۱۶-۱.
- ۸- فرجی، امیر؛ داودی نصر، مجید؛ (۱۳۹۶)، " بررسی رابطه بین کیفیت گزارش گری مالی در شرکت ها و تحریفات مالی، مالیاتی و قانونی ". مطالعات اقتصاد، مدیریت مالی و حسابداری ، دوره سوم - شماره ۱/۲، صص ۳۸-۵۳.
- ۹- واعظ، سید علی و بهروز عیدیوندی، ۱۳۹۴، بررسی تاثیر ویژگیهای هیات مدیره و کیفیت حسابرسی بر عملکرد شرکت در شرکتهای پذیرفته شده در بازار بورس اوراق بهادار تهران، چهارمین کنفرانس ملی و دومین کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت، تهران، شرکت خدمات برتر،
- ۱۰- خلیفه سلطانی، سید احمد خلیفه و براری، سمانه. (۱۳۹۴). بررسی علل و پیامدهای استرس نقش حسابرس. فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مالی، شماره ۲۸، صص ۳۲-۵۵.
- 11- Chong, V. K. and G. S. Monroe (2015). "The Impact of the Antecedents and Consequences of Job Burnout on Junior Accountants' Turnover Intentions: A Structural Equation Modelling Approach", Accounting and Finance, Vol. 55, No. 1, pp. 105-132.
- 12- Chrisensen, B., Glover, S., & Omer, T. M. (2014). Understanding Audit Quality: Insights from Audit Professionals and Investors. Contemporary Accounting Research. 26:120-132.
- 13- Kim, J.B., Lee, J.J., & Park, J. CH.(2015). Audit Quality and The Market Value of Cash Holdings: The Case of Office-Level Auditor Industry Specialization, A Journal of Practice & Theory,34(2), 27-57.
- 14- Shofiatul B. J., Baridwan Z., Hariadi B. (2016). Determinant of Auditors' Turnover Intention from Public Accounting Firm, Imperial Journal of Interdisciplinary Research, 2(2): p.p. 537- 547.
- 15- Yan, H., and S. Xie. (2016). " How Does Auditors Work Stress Affect Audit Quality? Empirical Evidence From The Chinese Stock Market ". China Journal Of Accounting Reserch, <http://dx. doi. org/ 10.1016/ j. cjar. 2016. 09.001>.
- 16- Yanyan Wang, Lisheng Yu, and Yuping Zhao(2015)the Association between Audit-Partner Quality and Engagement Quality: Evidence from Financial Report Misstatements. A Journal of Practice & Theory. Vol. 34, No. 3, pp. 81-111.

Investigating the Relationship between Auditor Stress, Audit Quality and Information Quality in Companies Listed in Tehran Stock Exchange

Abstract

In this study, the relationship between auditor stress, audit quality and information quality in companies listed on the Tehran Stock Exchange was investigated. In order to measure the auditor stress, the work pressure of the auditors and the business complexity of the company under study have been used. The statistical sample of this research includes 115 companies of Tehran Stock Exchange in the period of 2010-2011. In order to analyze the hypotheses, multivariate regression and data panel econometric method have been used. Research findings indicate that audit quality improves the quality of financial information. Research findings also show that the size of the auditor intensifies and the tenure of the auditor reduces the stress on the auditor. Further research shows that auditor stress has a negative relationship with the quality of financial information. In other words, the presence of psychological pressure on the auditor reduces the quality of financial information. These results while auditor size and auditor tenure moderate the relationship between auditor stress and the quality of the firm's financial information.

Keywords: Auditor stress, audit quality, information quality.